

YABANCILAR İÇİN TÜRKÇE DERS KİTAPLARINDAKİ SÖZCÜKLERİN KULLANIM SIKLIĞI VE YAYGINLIĞI*

Gökçen GÖÇEN**
Alpaslan OKUR***

Öz: Sözcükler, dil bilgisi kurallarını anlamlı hâle getirmekte ve öğrenenin başkalarıyla iletişim kurmasını sağlamaktadır. Yabancı dil öğretiminde sözcükler söz konusu olduğunda “Neyi, ne kadar, ne zaman öğreteceğiz?” gibi sorular akla gelmektedir. Araştırmacılar, ilk olarak dilde en sık ve yaygın olarak kullanılan sözcüklerin öğretilmesi gerektiğini belirtmektedir. Bu bağlamda çalışmada “Yabancılar için Türkçe ders kitaplarındaki sözcüklerin kullanım sıklığı ve yaygınlığı nedir?” sorusundan hareketle yabancılar için Türkçe ders kitaplarında yer alan sözcükleri, bunların kullanım sıklığını ve yaygınlığını tespit etmek amaçlanmıştır. Bu amaçla tarama modelinin kullanıldığı ve betimsel (nicel) analizin temel alındığı çalışmada Gazi, Yeni Hitit ve İstanbul yabancılar için Türkçe öğretim setlerinde yer alan A1, A2, B1, B2, C1 seviyelerinde olmak üzere toplam 15 Türkçe ders kitabında yer alan sözcükler incelenmiştir. Yabancılar için Türkçe ders kitaplarında yer alan sözcüklerin kullanım sıklığı ve yaygınlığının incelenmesi sonucunda derslerde öğretilmesi hedeflenen sözcükler konusunda Türkçe öğretim setleri arasında ortak bir anlayışın bulunmadığı belirlenmiştir.

Anahtar kelimeler: Türkçe eğitimi, türkçenin yabancı dil olarak öğretimi, yabancılar için türkçe ders kitapları, sözcük/kelime sıklığı

* Bu çalışma, Alpaslan OKUR danışmanlığındaki Gökçen GÖÇEN’in (2016) “Yabancılar İçin Hazırlanan Türkçe Ders Kitaplarındaki Söz Varlığı ile Türkçeyi Yabancı Dil Olarak Öğrenenlerin Yazılı Anlatımlarındaki Söz Varlığı” adlı doktora tezinin verileriyle oluşturulmuştur.

** Dr. Sakarya Üniversitesi Eğitim Fakültesi Türkçe Öğretmenliği Bölümü

*** Doç. Dr.; Sakarya Üniversitesi Eğitim Fakültesi Türkçe Öğretmenliği Bölümü

FREQUENCY AND EXTENSIVENESS OF WORDS IN TURKISH TEXTBOOKS FOR FOREIGNERS*

Gökçen GÖÇEN**
Alpaslan OKUR***

Abstract: Words help grammar rules gain meaning and learners communicate with others. When it comes to words in foreign language teaching, questions like “What to teach, how much to teach and when to teach?” are always asked. Researchers suggest that the most frequent and extensive words of languages should be taught first. In this regard, the research question of this study is “What is the word frequency and extensiveness in Turkish textbooks for foreigners?” Therefore, this study aims to determine the word frequency and extensiveness in Turkish textbooks. For this purpose, words of 15 Turkish textbooks for foreigners (A1, A2, B1, B2 and C1 levels from Gazi, Yeni Hitit and İstanbul) was reviewed by using survey method and (quantitative) descriptive analysis was applied to analyze word frequency and extensiveness. It was revealed that the Turkish textbooks did not have a common understanding of which words to teach.

Key words: Turkish language education, teaching turkish as a foreign language, turkish textbooks for foreigners, word frequency

1. Giriş

Bütün dillerde kullanımına daha çok ihtiyaç duyulan sözcük ve sözcük grupları vardır. Bu sözcükler, kullanım sıklığı bakımından diğer sözcüklerin önüne geçmekte ve iletişimde en sık kullanılan sözcükleri oluşturmaktadır.

Sözcük sıklığı, Aksan’a (1998: 20) göre bir dildeki sözcüklerin öteki sözcüklere oranla daha çok ya da daha seyrek kullanılması, Vardar’a (2002: 174) göre belirli bir uzunlukta bir konuşma ya da yazıda aynı birimin gerçekleşme sayısı olarak tanımlanmıştır.

Türkçede yazılı metinlerde en sık kullanılan sözcükler İlyas Göz (2003) tarafından 1995-2000 yılları arasındaki metinlerin incelenmesiyle ortaya konmuştur. Hayriye Memoğlu Süleymanoğlu’nun (2006) *Türkçenin Ters Sıklık Sözlüğü* adlı eseri de sözcüklerin

* This study was formed by using the data from the PhD Dissertation, supervised Alpaslan OKUR, titled as “Vocabulary in Turkish Textbooks Prepared for Foreigners and Vocabulary in Written Expression of Learners of Turkish as a Foreign Language” by Gökçen Göçen (2016).

** Dr.; Sakarya University, Faculty of Education, Department of Turkish Language Teaching

*** Assoc. Prof. Dr.; Sakarya University, Faculty of Education, Department of Turkish Language Teaching

kullanım sıklığına göre hazırlanmış bir eserdir. Gökhan Ölker (2011) 1945-1950 yılları arasındaki yazılı metinleri incelemiş ve hazırlanabilecek bir “Temel Türkçe Sözlük”ün alt yapısına katkı sağlamak istemiştir. Ahmet Çal (2015) da Göz’ün (2003) ve Ölker’in (2011) çalışmalarına benzer şekilde 1975-1980 yılları arasındaki yazılı metinlerdeki sözcük sıklığını ortaya koymuştur.

Bu çalışmalar ana dili eğitimi, sözcük öğretimi için önemli veriler sunmaktadır. Bu verilerden hareketle araştırmacılar, ana dili eğitimi ders kitaplarını, okuma kitaplarını, öğrencilerin yazılı anlatımlarını incelemiş ve elde edilen veriler arasında karşılaştırmalar yapmışlardır. Bu çalışmalardan bazıları şunlardır: Apaydın, 2010; Arslan Kutlu, 2006; Baş, 2006; Çiftci, 1991; İpek Eğilmez, 2010; Karadağ, 2005; Karatay, 2004; Kurudayıoğlu, 2005; Pilav, 2008; Temur, 2006; Turhan, 2010; Uluçay, 2011; Uludağ, 2010. Böylece araştırmacılar, ana dili eğitiminde kullanılan materyallerin hazırlanmasında yol gösterici olabilme ve sözcük öğretimi konusunda bir ölçüt geliştirebilme çabası içinde olmuşlardır. Bu çaba günümüzde de yazılı metinlerde, ders kitaplarında, öğrencilerin sözlü ve yazılı anlatımlarında en sık kullanılan sözcüklerin belirlenmesi çalışmaları ile devam etmektedir.

Türkçenin yabancı dil olarak öğretimi düşünüldüğünde de esas olan dilin en sık kullanılan sözcük ve sözcük gruplarının öğretilmesidir. Bu noktada Türkçeyi yabancı dil olarak öğrenenlerin günlük yaşamda özellikle de kendilerini anlatma noktasında sıklıkla ihtiyaç duydukları sözcüklerin, Türkçeyi ana dili olarak konuşanların ihtiyaç duyacağı sözcüklerden farklı olabileceği düşünülmelidir. Bununla beraber, ana dilinde yapılan çalışmalarla ortaya konan sözcüklerin kullanım sıklığı listelerinde yer alan sözcük sayılarının oldukça kapsamlı olduğu fark edilmektedir. Bu durumda bu listeler üzerinden ana dilinde sıklıkla kullanılan bir sözcüğün yabancı dil olarak Türkçe öğrenen birinin hangi dil seviyesinde ihtiyaç duyabileceği bir sözcük olduğunun belirlenmesi yanlıtıcı olabilir. Bu ve buna benzer sebeplerle Türkçenin yabancı dil olarak öğretiminde yer alacak sözcük ve sözcük gruplarının seçiminde ve seviyelere dağılımında bu alanda en sık kullanılan sözcük ve sözcük gruplarının göz önünde bulundurulmasının bir ihtiyaç olduğu söylenebilir.

Bu ihtiyacı fark eden araştırmacılar, Türkçenin yabancı dil olarak öğretimine yönelik sözcük kullanım sıklıklarını belirlemek üzere incelemelerde bulunmaya başlamışlardır.

Bu incelemelerde araştırmacılar, yabancılar için Türkçe ders kitaplarındaki sözcüklerin kullanım sıklığını ortaya koymuşlardır. Bu çalışmaların sayısı son yıllarda artış göstermiştir. Bu çalışmalardan elde edilen verilerin birbiriyle ve farklı sözcük sıklık listeleriyle karşılaştırılmasıyla araştırmacıların, öğretilmesi planlanan sözcük seçiminde, alan çalışanlarına yardımcı olmak istediği görülmektedir. Bu çalışmalardan bazıları şunlardır: Aşık, 2007; Yıldırım, 2010; Tunçel, 2011; Çelik, 2014; Arslan, 2014; Erol, 2014; Bozkurt, 2015; Aydın, 2015.

Yapılan çalışmalarda, var olan durumun ortaya konması için seçilen örneklemin genellikle bir Türkçe öğretim setinin A1, A2, B1, B2 ve C1 seviye kitaplarından ya da aynı dil seviyesindeki farklı Türkçe öğretim setlerinin ders kitaplarından oluştuğu görülmektedir. Bütün dil seviyelerinde, birçok dil öğretim setinin yer aldığı kapsamlı örneklemelerin bulunduğu çalışmaların sayısı azdır. Yapılan çalışmalarda dikkat çeken bir başka konu, seçilen ders kitaplarında yalnızca okuma metinleri üzerinden yapılan incelemelerdir. Oysa dil becerileri bir bütün hâlinde değerlendirilmesi gerektiğinden sözcük öğretimi tek bir beceri üzerinden yapılandırılmaz. Öğrenenler ders kitaplarındaki okuma, dinleme, konuşma, yazma metinlerinden; metin altı sorularından; dil bilgisi alıştırmalarından da yeni sözcükler öğrenmektedirler. Bunların dışında yapılan bazı çalışmalarda, sözcüklerin çekim eklerinin silinmeden ele alındığı; ikileme, deyim, atasözü gibi söz öbeklerinin kalıp olarak değil de parçalanarak sözcük listelerine dâhil edildiği görülmektedir. Bu inceleme yöntemlerinin çalışma sonuçlarını etkileyebileceği düşünülmektedir. Çalışmaların genellikle sözcüklerin kullanım sıklığına yönelik olduğu ancak sözcüklerin ders kitapları arasında kullanım yaygınlığının ne olduğu üzerinde pek durulmadığı da yapılan çalışmaların incelenmesiyle görülmektedir.

Yaygınlık, birden fazla noktada yapılan, karşılaştırmalı söz varlığı araştırmalarında kullanılabilir ve geçerliliği olabilecek bir kavramdır. Bir söz varlığı unsurunun kaç farklı noktada kullanıldığını göstermektedir ve söz varlığı açısından önemi kayda değerdir. Yaygınlık, bireysel kelime kullanımlarının, kelime öğretiminde oluşturabileceği yanlış değerlendirme sürecinin önüne geçebilecek niteliktedir (Baş, 2011: 55). Özellikle Türkçenin yabancı dil olarak öğretilmesinde ders kitaplarındaki sözcüklerin seçimi, ders kitaplarının yazarlarına da bağlı olabildiği için yabancılar için Türkçe ders kitaplarında yer alan sözcüklerin kullanım yaygınlıklarının ne olduğunun incelenmesi, yabancı dil olarak Türkçe alanında öğretilecek sözcükler konusunda bir birlik ve ölçüt oluşturma bakımından daha da önemli olduğu düşünülmektedir.

Bu önem ve ihtiyaçların temelinde çalışmanın problem cümlesini şu soru oluşturmaktadır: “Yabancılar için Türkçe ders kitaplarında yer alan sözcüklerin kullanım sıklığı ile yaygınlığı nedir?”

2. Yöntem

Çalışmada ölçmelerin objektif olarak yapıldığı, tekrarlanabildiği ve elde edilen sonuçların genellenebildiği nicel araştırma yöntemi kullanılmıştır.

2.1 Araştırmanın Modeli

Çalışma kapsamında ders kitaplarında yer alan sözcüklerin kullanım sıklığının ve yaygınlığının incelenmesi amacıyla genel tarama modellerinden tekil tarama modeli benimsenmiştir.

2.2 Evren ve Örneklem

Çalışmanın evreni, bir yabancılar için Türkçe öğretim setinde bir arada bulunan A1, A2, B1, B2 ve C1 seviye Türkçe ders kitaplarından oluşmaktadır.

Evrenden amaçlı örnekleme yöntemiyle seçilen Gazi, Yeni Hitit ve İstanbul yabancılar için Türkçe öğretim setlerinin her birinde yer alan A1, A2, B1, B2 ve C1 seviye ders kitapları da çalışmanın örneklemini oluşturmaktadır.

Yabancılar için Türkçe ders kitaplarında yer alan sözcüklerin kullanım sıklığının ve yaygınlığının ortaya konması amacıyla incelenen ders kitapları şöyle gösterilebilir:

Tablo 1: Çalışmanın Örneklemini Oluşturan Yabancılar İçin Türkçe Ders Kitaplarına Yönelik Özellikler¹

Öğretim Seti	Ders Kitabı Seviyesi	Ders Kitabı Sayısı
Gazi Yabancılar İçin Türkçe	A1, A2, B1, B2, C1	5
Yeni Hitit Yabancılar İçin Türkçe	A1, A2, B1, B2, C1	5 ¹
İstanbul Yabancılar İçin Türkçe	A1, A2, B1, B2, C1	5
Toplam		15

Bu bağlamda çalışmanın örneklemini Gazi, Yeni Hitit ve İstanbul yabancılar için Türkçe öğretim setlerinin her birinde yer alan A1, A2, B1, B2 ve C1 seviyelerindeki toplam 15 Türkçe ders kitabından oluşmaktadır.

2.3 Veri Toplama Araçları

A1-C1 seviyesi yabancılar için Türkçe ders kitaplarında yer alan sözcüklerin kullanım sıklığının ve yaygınlığının ortaya konması amacıyla yapılan incelemede doküman analizi tekniği benimsenmiştir.

A1-C1 seviyesindeki Gazi, Yeni Hitit ve İstanbul yabancılar için Türkçe ders kitaplarında yer alan sözcüklere yönelik veriler ders kitaplarını oluşturan hazırlık çalışması; okuma, dinleme, konuşma, yazma metinleri; metin altı soruları ve dil bilgisi alıştırmaları gibi ders kitaplarında var olan ve öğretimde yer alan bölümlerin incelenmesinden elde edilmiştir.

Ders kitaplarında incelenecek bölümlerin seçilmesinde, yabancı dil olarak Türkçe alanında sözcük öğretiminin hangi yollarla gerçekleştiği ve bu konuda uzmanların görüşleri belirleyici olmuştur. Türkçeyi yabancı dil olarak öğrenen öğrenciler yeni sözcükleri ders kitaplarında yer alan ve öğretime dâhil edilen tüm bölümlerle öğrenebilir-

¹ Hitit yabancılar için Türkçe öğretim setinde A1-C1 seviyelerinin her birini içeren 3 ders kitabı bulunmaktadır. Birinci kitap A1-A2, ikinci kitap B1, üçüncü kitap da B2-C1 seviyelerine yöneliktir. Çalışma kapsamındaki bulgular seviye başlıklarıyla sunulduğundan, Hitit yabancılar için Türkçe öğretim setinin birinci ve üçüncü kitabı da ilgili seviyede işlenen ünitelere göre iki kitap gibi düşünülmüş; A1-A2 ve B2-C1 seviyelerini içeren bölümler ayrı ayrı değerlendirilmiştir.

mektedir. Bunda bir tema ya da konu kapsamında öğretilmesi hedeflenen sözcüklerin öğrencilere hazırlık çalışması; okuma, dinleme, konuşma, yazma metinleri ya da dil bilgisi alıştırmaları gibi farklı yollarla kazandırılmasının hedeflenmiş olmasının payı vardır. Yabancı dil öğretimi söz konusu olduğunda yeni sözcüklerin yalnızca okuma metinleriyle kazandırılması mümkün değildir ki özellikle temel seviyede (A1-A2) birçok yeni sözcük öğrencilere okuma metinlerinin dışında da kazandırılmaktadır.

İnceleme sırasında, diğer ders kitaplarından farklı olarak Gazi yabancılar için Türkçe öğretim setinin ders kitaplarında dil bilgisi alıştırmalarının yer almadığı fark edilmiştir ve ders kitabında yer almadığından dil bilgisi çalışmaları ayrıca inceleme ye katılmamıştır. Ayrıca İstanbul yabancılar için Türkçe öğretim seti ders kitaplarında bölüm başlarında, bölümün konusu ile ilgili bilgi veren kısım, bölüm içindeki bilgi verici nitelikteki dil bilgisi açıklamaları, bölüm sonlarında öğrencilerin kendilerini değerlendirmeleri amacıyla yer alan öz değerlendirme kısmı ile sözcük listeleri inceleme alanına dâhil edilmemiştir.

2.4 Verilerin Toplanması

Çalışmada ilk olarak Gazi, Yeni Hitit ve İstanbul Türkçe öğretim setlerinin A1, A2, B1, B2 ve C1 seviye ders kitaplarına ulaşılmıştır. Ardından ders kitaplarında yer alan ve araştırma kapsamına dâhil edilen bölümler bilgisayar ortamına aktarılmıştır.

Bu süreçte İstanbul yabancılar için Türkçe öğretim setinin dışında, Gazi ve Yeni Hitit yabancılar için Türkçe öğretim setlerinin ders kitaplarında dinleme metinlerinin yer almadığı belirlenmiş; dinleme metinleri, dinleme CD'lerinin dinlenmesi yoluyla bilgisayar ortamına aktarılmıştır. Böylece yabancılar için Türkçe ders kitaplarına yönelik bir sözcük havuzuna ulaşılmıştır.

2.5 Verilerin Analizi

Ders kitaplarına yönelik verilerin analizinde betimsel (nicel) analiz temel alınmıştır.

Yabancı dil olarak Türkçe ders kitaplarından elde edilen verilerin betimsel analizi için toplam ve farklı sözcük sayılarını belirlemeye ve verilerin kullanım sıklığını ortaya koymaya yarayan CİBAKAYA 2.3 programı kullanılmıştır.

CİBAKAYA programı kullanılmadan önce CİBAKAYA programının ve araştırma kapsamının gerektirdiği biçimde sözcük verileri analiz edilmiştir. Bu süreçte şu işlemler yapılmıştır:

1. Sözcük verilerinin analizinde sözcükleri ele alış biçimi önemlidir. Baş (2011) bunu şöyle açıklamaktadır: Sözcüklere yalnızca şekil temelli bakılınca farklı sözcük sayısı doğal olarak artmaktadır. Çünkü bu bakış açısına göre farklı sözcük iki boşluk arasında yer alan her şeydir. Bu bakış, eş sesli sözcüklerin hangi anlamda olduğunun belirsiz olmasına, sözcüğün bir ismi mi yoksa fiili mi karşıladığının anlaşılmasına da neden olmaktadır. Ayrıca şekil temelli bir bakışla sözcüklerdeki çekim eklerinin

silinmemesi aynı kökten türeyen ve başka bir anlam kazanmayan birçok sözcüğün ayrı bir sözcük gibi kabul edilmesine de sebep olmaktadır. Sözcüğe yalnızca *anlam* temelli yaklaşmak ise edatların ve bağlaçların sözcük olarak kabul edilmemesi gibi bir duruma neden olmaktadır. Bu gibi sebeplerden bu tür çalışmalarda sözcüklerin *taban* biçimiyle kabulü çok önemli problemlerin ortadan kalkmasına vesile olacaktır.

Sözcük sıklığına dair araştırmalarda sözcüklerin sınırının nasıl olması gerektiği Kurudayıoğlu ve Karadağ (2005: 305) tarafından şöyle açıklanmaktadır:

“Çekim unsurları çıkarıldığında, anlam ile biçimin kesiştiği ilk nokta. Kesişme bazen kelime kökünde, bazen kelime gövdesinde bazen de birleşik kelime tabanında gerçekleşebilmektedir. Bu açıdan kelime, anlamı veya görevi bulunan, çekim ekleri ile işlenmeye hazır tabandır. Taban, kök ya da gövde olabileceği gibi birleşik yapılar şeklinde de karşımıza çıkabilir. Taban kavramı kelimenin biçim ve anlam yapısını da birlikte ortaya koymaktadır.”

Çalışmada sözcükler, *taban* olarak ele alınmışlardır. Böylece sözcüklerin çekim ekleri silinmiş ve kök ya da gövde biçimleri ile temel sözcük listelerinde gösterilmiştir.

2. Baş’a (2011) göre özel isimler kelime listelerinin oluşturulmasında değişiklik gösteren önemli unsurlardandır. Söz varlığı araştırmalarının amaçlarına göre özel isimleri kabul etmek ya da etmemek söz konusu olabilir. Araştırmada söz varlığına dair oluşturulacak listelerde özel amaçla başka hususlar aranıyor ve özel isimler bu çalışmada rol oynamıyorsa, özel isimler çıkarılabilir. Ancak özel isimler listelerde bulundurulacaksa, bunun istisnasız yapılması gerekir.

Çalışmada ilk olarak, incelenen metinlerdeki özel isimler belirlenmiştir. Ancak yabancılar için Türkçe ders kitaplarında kültürlerarası bir yaklaşımla diyaloglarda, okuma metinlerinde yabancı ya da Türk kişi ve yer isimlerinin sıkça bulunmasından çok sayıda özel isme ulaşılmıştır. Özel isimlerin ders kitaplarında bulunan sözcük sayısı konusunda yanıltıcı olacağı fark edildiğinden özel isimler çalışma kapsamında dâhil edilmemiştir. Göz’ün (2003) listesinde de özel isimler bulunmamaktadır.

3. Çalışma kapsamında ders kitaplarında yer alan tüm sayılar da incelenmiştir. Bu incelemede Baş’ın (2011: 42-43) şu ifadeleri göz önünde bulundurulmuştur: Basamak sayıları elbette kalıplaşmış özellik gösterir. Kimse “Sana bin yedi yüz yirmi beş kere söyledim.” biçiminde bir cümleyi kolay kolay kurmaz. Tercihler daha ziyade basamak sayılarını kullanmaya yöneliktir. On kere okumak, yüz kere tekrar etmek, bin kere söylemek vb. Ancak tüm bu açıklamalar sayıları birbirinden ayırmaya yetmez. Bir metinde sayıların sonsuza kadar peş peşe sıralanması da söz konusu olamayacağına göre her sayının ayrı bir kelime kabul edilmesi mantık açısından hatalı olmayacaktır.

Ancak yabancılar için Türkçe ders kitaplarında sayıların öğretilmesi, öğrencilerin kaç yaşında olduklarını söyleyebilmelerinin hedeflenmesi gibi sebeplerle sayıların metinlerde sıkça yer aldığı fark edilmiştir. Bu nedenle sayıların temel sözcük listesinde yer alması konusunda Göz’ün (2003) yaklaşımı benimsenmiştir. Buna göre sıfır, bir, iki,

üç vd. rakamlar ve on, yüz, bin vb. basamak sayıları temel sözcük listelerine eklenmiş ancak diğer sayılar çalışma kapsamına dâhil edilmemiştir.

4. Yabancılar için Türkçe ders kitaplarında sözcüklere yönelik yapılacak incelemede tarihler ve saatler için de bir yaklaşım belirlenmelidir. Baş'a (2011: 43) göre metinlerdeki tarih ifadelerini tamamen ortadan kaldırmak, sadece "23 Nisan 1920, 29 Ekim 1923, 19 Mayıs 1919, 10 Kasım 1938 vb." özel bir günü gösteren tarihleri elde tutmak ya da tarihleri gün, ay, yıl şeklinde üç ayrı parça olarak değerlendirmek suretiyle kelime sınırlandırması yapmak pek doğru gözükmemektedir. Şöyle ki birisi için sıradan olan bir tarih başka birisi için çok önemli olabilir. Tarihleri parçalamak da sakıncalıdır. Mesela 18 Kasım 2010 tarihini, "on sekiz, kasım, iki bin on" biçiminde üç kelimeye bölmek bir çözüm olamayacağı gibi tarihin işaret ettiği noktayı da göz ardı edebilir. Bu üç kelimenin açıklaması ya da anlamı 18 Kasım 2010 tarihinin belirttiği yönü göstermez. Aynı durum saatler içinde için de geçerlidir. "12.05, 23.34 vb." saat ifade eden yapıları da ayrı kelimeler olarak değerlendirmek sıkıntı meydana getirebilir. Bu yönde farklı eleştiriler gelebilir. "on iki sıfır beş, yirmi üç otuz dört" biçimindeki kelimelerin, söz varlığı açısından ne kıymeti olabilir ya da bunlar hangi dayanakla kelime olarak kabulü söz konusudur? Sonuçta bir konuşmada ya da metinde "seher vakti, sabahleyin, öğleüzeri, akşam, geceleyin vb." kelimelerle bir zaman dilimi gösteriliyor ve bu sözler de kelime olarak kabul ediliyorsa, tarihler ve saatler de zaman dilimlerini gösterir ve aynı yolla kelime olarak kabul edilmelerinde bir sakınca olmaz.

Çalışma kapsamında bu yaklaşıma uygun olarak tarih ve saatler de kalıp olarak farklı bir sözcük olarak ele alınmıştır. Ancak ders kitaplarında bunların da öğretimi hedeflendiğinden çok sayıda ifadeye ulaşılmıştır. Tarih ve saat ifadelerinin ders kitaplarında yer alan sözcük sayıları konusunda yanıltıcı olacağı fark edildiğinden bunlar da çalışma kapsamına dâhil edilmemiştir.

5. Yabancılar için Türkçe ders kitaplarında yer alan kısaltmalar açılmış hâllerleriyle temel sözcük listelerine dâhil edilmiştir.

6. İkillemeler, kalıp olarak ele alınmış ve temel sözcük listesinde de kalıp olarak gösterilmiştir.

7. Ders kitaplarında yer alan deyim, atasözü, tekerleme ve bilmeceler de parçalanmamış kalıp olarak ele alınmıştır. Bu söz öbeklerine temel sözcük listelerinde yer verilmemiş; bunlar ayrı bir başlık altında listelenmiştir. Ancak çalışmanın kapsamı gereği bu söz varlığı öğelerine bu çalışmada yer verilmemiştir.

8. Verilerin analizinde ilk olarak veriler içindeki yazım hataları düzeltilmiş ve çalışma kapsamına alınan sayılar yazılı hâle getirilmiştir.

9. Sözcük sıklıkları CİBAKAYA programıyla belirleneceğinden ve program iki boşluk arasında kalan her bir veriyi ayrı bir sözcük olarak kabul ettiğinden ayrı yazılan

birleşik sözcükler ve fiiller, sayılar arasında “+” işareti konmuş ve böylece sıklık programı için tek bir sözcük durumuna getirilmiştir.

10. Birleşik fiillerin birlikte ele alınması noktasında yalnızca “et-, ol-, kıl-, yap-” gibi yardımcı fiiller ile oluşturulan birleşik fiiller birlikte ele alınmıştır. Çalışmada “satın almak” ve “boş vermek” fiilleri dışında birleşik fiiller çalışmadaki bütünlüğü ve tutarlılığı sağlamak amacıyla ayrı olarak ele alınmıştır.

11. Sözcüklerin çekim eklerinin silinmesinin ardından “aç” ve “aç-” fiili gibi bazı sözcükler sıklık programı için aynı birimi ifade etmeye başlamıştır. Bunu engellemek için fiillerin sonuna “-” işareti konmuştur. Böylece “aç” sözcüğünün isim “aç-” sözcüğünün fiil olduğu anlaşılır duruma gelmiştir.

12. Olumsuzluk eki, geçici isim yapan zarf-fiil, sıfat-fiil ekleri de silinmiş ve “-” işareti ile sözcükler fiil durumuna getirilmiştir. Bununla beraber kalıcı isim yapan isim-fiil eklerinin bulunduğu sözcükler madde başı olarak bırakılmıştır.

13. Sözcüklerin incelenmesi sürecinde birden fazla anlamı ile metinlerde yer alan isim ve fiillerle karşılaşmıştır. Baş’a (2011: 47-48) göre sözcük listeleri oluştururken bir kelimenin sahip olduğu tüm anlamları ayrı ayrı değerlendirme araştırmacılara büyük zorluklar yaratmakla kalmaz bazı karmaşalara da sebep olur. Birçok kelimenin onlarca yan anlamı mevcuttur. Metinde yer alan her kelimeyi bu yan anlamlara göre tespit etmek oldukça güçtür. Çok anlamlılık kelimelerin listelendikten sonraki aşamasında önem arz etmektedir. Yapılacak araştırmaların amacı doğrultusunda tespitler yapıldıktan sonra, hedef kitlenin eğitim öğretim ortamlarında tespit edilen bu kelimeler kullanılırken çok anlamlılık özellikleri dikkate alınabilir. Kelime listelerini belirlerken dikkat edilecek husus öncelikli olarak çok anlamlılık değil eş sesliliklerdir. Söz varlığı araştırmalarının birinci aşaması *terkip* ya da *tahlil* değil *tespittir*. Bu tespitin sonrasında her türlü birleştirme (*terkip*) ve değerlendirme (*tahlil*) çalışması geniş şekilde yapılabilir. Temel bir çalışmada esas alınacak ana husus *eş sesliliklerdir*.

Çalışmada bu yaklaşımdan hareketle elde edilen verilerdeki eş sesli sözcüklerin anlamlarının belirtilmesi yoluna gidilmiş ancak sözcüklerin çok anlamlılığı incelenmemiştir.

14. CİBAKAYA sıklık programı “düzeltme işareti”ni tanımadığından “hala, hâlâ, kar, kâr, adet, âdet” gibi sözcüklerin yanına da verilerin incelenmesi sürecinde anlamları yazılmış, sözcük sıklıklarının alınmasının ardından sözcükler asıl biçimleriyle yazılarak sıklık listelerine dâhil edilmiştir.

15. Sözcük verilerinin incelenmesi sırasında “DA” bağlacı ile “MI” soru ekinin de farklı biçimleri yerine tek bir biçimde sıklık listelerinde yer alabilmesi için inceleme sırasında bunların tek ve aynı biçimde yazımına gidilmiştir. Ayrıca derslerde “hem/hem de”, “ya/ya da”, “hem/hem de” ve “ne/ne de” gibi birlikte öğretilen bağlaçlar da kalıp olarak sıklık listesine dâhil edilmiştir.

Bu işlemlerin ardından, CİBAKAYA programı aracılığıyla sözcük sıklık listeleri elde edilmiştir. Sıklık listelerinin Microsoft Office Excel 2013 programına kaydedilmesi ile sözcüklerin yaygınlıklarının incelenmesi de mümkün olmuştur.

3. Bulgular

Bu bölümde, yabancılar için Türkçe ders kitaplarından elde edilen bulgular, sözcüklerin kullanım sıklığına yönelik ve sözcüklerin kullanım yaygınlığına yönelik olmak üzere iki ana başlık altında sunulmuştur.

3.1 Sözcüklerin Kullanım Sıklığına Yönelik Bulgular

Sözcüklerin kullanım sıklığına yönelik bulgular; genel bulgular ve A1-C1 seviye ders kitaplarında en sık kullanılan sözcükler olmak üzere alt başlıklara ayrılmıştır.

3.1.1 Yabancılar İçin Türkçe Ders Kitaplarında Sözcüklerin Kullanım Sıklığına Yönelik Genel Bulgular

Çalışma kapsamında ilk olarak A1-C1 seviyesi Gazi, Yeni Hitit ve İstanbul yabancılar için Türkçe ders kitaplarında yer alan temel sözcük sayısı incelenmiştir.

Gazi yabancılar için Türkçe öğretim setinin ders kitaplarında yer alan temel sözcüklerin sayısı şöyle gösterilebilir:

Tablo 2: Gazi Yabancılar İçin Türkçe Ders Kitaplarındaki Toplam ve Farklı Temel Sözcük Sayısı²

Seviye	Toplam	Farklı	Sözcük Katsayısı
A1	12468	1871	0,150
A2	14562	2226	0,152
B1	19549	3214	0,164
B2	25214	4046	0,160
C1	29894	4518	0,151

A1, A2, B1, B2 ve C1 seviyelerinden oluşan Gazi yabancılar için Türkçe ders kitaplarının her birinde 1871-4518 arasında farklı sözcük kullanılmıştır. Ders kitaplarında toplam ve farklı sözcük kullanımının A1 seviyesinden C1 seviyesine doğru artmış olduğu görülmektedir. Toplam ve farklı sözcük sayısının en yüksek olduğu ders kitabı ise C1 seviyesi ders kitabıdır. Bununla beraber farklı sözcük sayısının toplam sözcük sayısına bölünmesi ile elde edilen sözcük katsayısı değerinin en yüksek olduğu seviyenin B1 seviyesi ders kitabı olduğu görülmektedir. Buna göre B1 seviyesi ders kitabında toplam sözcükler içinde farklı sözcük kullanım oranının daha yüksek olduğu söylenebilir.

² Çalışmada, toplam sözcük sayısı ile sözcüklerin kullanım sayısı; farklı sözcük sayısı ile sözlük birimler ifade edilmektedir.

Yeni Hitit yabancılar için Türkçe ders kitaplarında kullanılan temel sözcük sayısı şu şekilde ifade edilebilir:

Tablo 3: Yeni Hitit Yabancılar İçin Türkçe Ders Kitaplarındaki Toplam ve Farklı Temel Sözcük Sayısı

Seviye	Toplam	Farklı	Sözcük Katsayısı
A1	13160	2037	0,154
A2	20409	2921	0,143
B1	51221	5688	0,111
B2	32178	4572	0,142
C1	32739	4740	0,144

A1, A2, B1, B2 ve C1 seviyelerinden oluşan Yeni Hitit yabancılar için Türkçe ders kitaplarının her birinde kullanılan farklı sözcük sayısının 2037-5688 arasında değiştiği görülmektedir. Ders kitaplarında kullanılan farklı sözcük sayısı temel seviyeye (A1-A2) göre orta (B1-B2) ve ileri (C1) seviye ders kitaplarında yükselmiştir. Toplam ve farklı sözcük sayısının en yüksek olduğu ders kitabı ise B1 seviyesi ders kitabıdır. Farklı sözcük sayısının toplam sözcük sayısına bölümü ile ortaya çıkan sözcük katsayısı değerinin en yüksek olduğu ders kitabı ise A1 seviyesi ders kitabıdır. Buna göre toplam sözcükler içinde farklı sözcük kullanım oranının A1 seviyesi ders kitabında daha yüksek olduğu söylenebilir.

Arslan ve Durukan (2014: 255), B1 seviyesi Yeni Hitit yabancılar için Türkçe ders kitabındaki *okuma metinlerini* benzer bir yöntemle incelemiş ve okuma metinlerinde 3858 madde başı sözcük kullanımı olduğunu tespit etmiştir. Bu anlamda genel bir ifadeyle bu çalışmayla ulaşılan 5688 farklı sözcükten 1830 sözcüğün okuma metinlerinin dışında, ders kitabının farklı bölümlerinde yer aldığı söylenebilir.

Bu bağlamda yabancı dil olarak Türkçe öğretiminde dinleme, konuşma ve yazma metinleri, metin altı soruları, hazırlık çalışmaları, dil bilgisi alıştırmaları gibi bölümlerle de öğrencilere yeni sözcükler kazandırıldığı ve kazandırılan yeni sözcük sayısının da göz ardı edilemeyecek bir ölçüde olduğu söylenebilir. Bu, yabancılar için Türkçe ders kitaplarındaki söz varlığı incelemelerinin kapsamının genişletilmesinin bir ihtiyacı olduğunu gösterir niteliktedir.

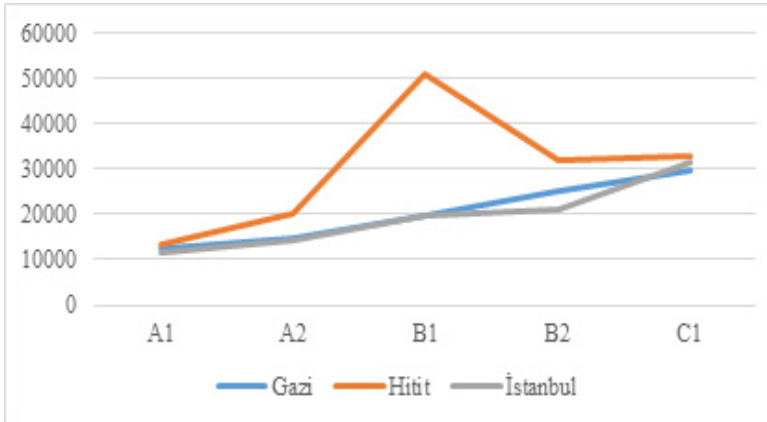
İstanbul yabancılar için Türkçe ders kitaplarında yer alan temel sözcüklerin toplam ve farklı sayısı şu şekildedir:

Tablo 4: İstanbul Yabancılar İçin Türkçe Ders Kitaplarındaki Toplam ve Farklı Temel Sözcük Sayısı

Seviye	Toplam	Farklı	Sözcük Katsayısı
A1	11772	1240	0,105
A2	14229	2047	0,143
B1	19656	2831	0,144
B2	21121	3346	0,158
C1	31724	4616	0,145

A1, A2, B1, B2 ve C1 seviyelerinden oluşan İstanbul yabancılar için Türkçe ders kitaplarının her birinde 1240-4616 arasında farklı sözcük kullanıldığı görülmektedir. Ders kitaplarında yer alan temel sözcüklerin toplam ve farklı sözcük sayıları A1 seviyesinden C1 seviyesine doğru artmıştır. Toplam ve farklı sözcük kullanım sayısının en yüksek olduğu ders kitabı C1 seviyesi ders kitabıdır. Farklı sözcük sayısının toplam sözcük sayısına bölümüyle elde edilen sözcük katsayısı değerinin ise B2 seviyesi ders kitabında yüksek olduğu görülmektedir. Buna göre bu ders kitabında toplam sözcükler içinde farklı sözcük kullanım oranının daha yüksek olduğu söylenebilir.

Gazi, Yeni Hitit ve İstanbul yabancılar için Türkçe öğretim setlerinin ders kitaplarındaki toplam temel sözcük kullanımı bir şekil ile şöyle gösterilebilir:

Şekil 1: İstanbul, Yeni Hitit ve Gazi Türkçe Öğretim Setlerinin Ders Kitaplarındaki Toplam Temel Sözcük Kullanımı

Buna göre Yeni Hitit Türkçe öğretim setinin B1; Gazi ve İstanbul Türkçe öğretim setinin C1 seviye ders kitabında toplam sözcük kullanımının daha fazla olduğu söylenebilir. Ders kitaplarında yer alan temel sözcük sayısının yalnızca Gazi yabancılar için Türkçe öğretim setinde, dil seviyeleriyle ilişkili olarak düzenli bir artış gösterdiği görülmektedir.

Gazi, Yeni Hitit ve İstanbul yabancılar için Türkçe öğretim setlerinin A1-C1 seviyesi ders kitapları her bir dil seviyesinde üç farklı ders kitabı olacak şekilde birlikte değerlendirildiğinde ulaşılan toplam ve farklı temel sözcük sayısı şöyle gösterilebilir:

Tablo 5: Gazi, Yeni Hitit ve İstanbul Yabancılar İçin Türkçe Ders Kitaplarındaki Toplam ve Farklı Temel Sözcük Sayısı

Seviye	Toplam	Farklı	Sözcük Katsayısı
A1	37400	2995	0,080
A2	49200	4357	0,088
B1	90426	7241	0,080
B2	78513	7341	0,093
C1	94357	8418	0,089
A1-C1	349896	13791	0,039

Tabloya göre her bir seviye ders kitabında toplam sözcük kullanımının 37400-94357 ve farklı sözcük kullanımının da 2995-8418 arasında değiştiği görülmektedir. A1-C1 seviyelerinde üç farklı Türkçe öğretim setinin ders kitapları tek tek ele alındığında toplam sözcük sayısının 11772-51221; farklı sözcük kullanımı sayısının ise 1240-5688 sözcük arasında değiştiği görülmekteydi. Bir dil seviyesine yönelik olarak üç farklı ders kitabında kullanılan sözcüklerin birlikte değerlendirilmesiyle ulaşılan toplam ve farklı sözcük sayısının yükselmesi aynı seviyede farklı türdeki ders kitaplarında kullanılan sözcüklerin birbirinden farklı olduğuna işaret etmektedir. Bu farklılığın sebepleri arasında aynı seviyedeki farklı ders kitaplarının farklı sözcükleri tercih etmiş olması ya da aynı sözcüğün farklı seviye ders kitaplarında kullanılmış olması sayılabilir.

Gazi, Yeni Hitit ve İstanbul yabancılar için Türkçe öğretim setlerinin A1-C1 seviyesi ders kitaplarında yer alan başka bir deyişle 15 yabancılar için Türkçe ders kitabında yer alan temel sözcüklerin toplam ve farklı kullanımları incelendiğinde toplam olarak 349896 ve farklı olarak 13791 sözcük sayısı ile karşılaşılmaktadır. Üç farklı Türkçe öğretim setinin A1-C1 seviye ders kitaplarında yer alan 13791 farklı sözcük bir ölçüde Türkçenin yabancı dil olarak öğretiminde yer alan temel sözcüklerin kapsamını yansıtmaktadır. Ders kitaplarında kullanılan sözcüklerin farklı olması sebebiyle ulaşılan farklı sözcük sayısının da yüksek olduğu görülmektedir.

Bir Türkçe öğretim setinin A1-C1 seviyesi ders kitaplarıyla Türkçe öğretimi sürecinde öğrencilere kaç farklı temel sözcük sunduğu da incelenebilir.

Buna göre Gazi, Yeni Hitit ve İstanbul yabancılar için Türkçe ders kitaplarıyla yabancı dil olarak Türkçe öğrenen bir öğrenciye A1, A2, B1, B2 ve C1 seviyeleri sonunda toplam ve farklı olarak sunulan temel sözcük sayısı şöyle gösterilebilir:

Tablo 6: Gazi, Yeni Hitit ve İstanbul Yabancılar İçin Türkçe Ders Kitaplarının Tüm Dil Seviyelerindeki Toplam ve Farklı Temel Sözcük Sayısı

Öğretim Seti	Seviye	Toplam Sözcük	Farklı Sözcük	Sözcük Katsayısı
Gazi Yabancılar İçin Türkçe	A1, A2, B1, B2, C1	101687	7933	0,078
Y. Hitit Yabancılar İçin Türkçe	A1, A2, B1, B2, C1	149707	9674	0,064
İstanbul Yabancılar İçin Türkçe	A1, A2, B1, B2, C1	98502	7223	0,073

Gazi yabancılar için Türkçe ders kitabıyla Türkçe öğrenen bir öğrencinin C1 seviyesinin sonunda karşılaştığı farklı sözcük sayısı 7933'tür. Yeni Hitit yabancılar için Türkçe ders kitabıyla Türkçe öğrenen bir öğrencinin C1 seviyesinin sonunda karşılaştığı farklı sözcük sayısı 9674 iken İstanbul yabancılar için Türkçe ders kitabıyla Türkçe öğrenen bir öğrencinin C1 seviyesinin sonunda karşılaştığı farklı sözcük sayısı 7223'tür.

Bu bağlamda Yeni Hitit yabancılar için Türkçe öğretim setiyle Türkçe öğrenen bir öğrencinin toplam ve farklı olmak üzere daha fazla sayıda temel sözcükle karşılaştığı görülmektedir. Ancak farklı sözcük sayısının toplam sözcük sayısına bölümü ile elde edilen sözcük katsayısı değeri Gazi yabancılar için Türkçe öğretim setinde daha yüksektir. Bu da bu öğretim setinde toplam sözcük kullanımı içinde farklı sözcük kullanım oranının daha yüksek olduğunu göstermektedir.

Türkçe öğretim setlerinin A1, A2, B1, B2, C1 seviyeleri ders kitaplarında yer alan toplam farklı temel sözcük sayıları birbirinden farklıdır. Üç farklı Türkçe öğretim seti bağlamında yabancı dil olarak Türkçe öğrenen bir öğrenciye C1 seviyesinin sonunda ne kadar sözcük sunulmasıyla ilgili olarak Türkçe öğretim setleri arasında ortak bir anlayışın olmadığı görülmektedir. Bu da "*Yabancı dil olarak Türkçe öğrenen bir öğrenciye A1 seviyesinin başından C1 seviyesinin sonuna dek toplamda kaç farklı temel sözcük öğretilmelidir?*" sorusunun cevaplanmasını zorlaştırmaktadır.

3.1.2 A1-C1 Seviyesi Yabancılar İçin Türkçe Ders Kitaplarındaki Sözcük Sıklığına Yönelik Bulgular ve Yorum

Bu bölümde A1, A2, B1, B2 ve C1 seviyesi Gazi, Yeni Hitit ve İstanbul yabancılar için Türkçe ders kitaplarında en sık kullanılan temel sözcükler incelenmiştir.

Üç farklı A1 seviyesi yabancılar için Türkçe ders kitabında en sık kullanılan 20 sözcük şunlardır:

Tablo 7: A1 Seviyesi Yabancılar İçin Türkçe Ders Kitaplarında En Sık Kullanılan 20 Sözcük

S	Gazi		Yeni Hitit		İstanbul		Gazi, Yeni Hitit, İstanbul	
	Sözcük	Sıklık	Sözcük	Sıklık	Sözcük	Sıklık	Sözcük	Sıklık
	i-	262	bir	290	ben	286	bir	728
	bir	234	mı/mi/ mu/mü	240	var	227	ben	682
	aşağı	207	ben	239	ve	221	ve	632
	ve	194	çok	218	bir	204	var	569
	var	161	ve	217	ne	175	i-	516
	ben	157	var	181	çok	172	çok	514
	ile	150	i-	173	o	160	mı/mi/ mu/mü	512
	ne	126	bu	159	mı/mi/ mu/mü	150	ne	447
	çok	124	de/da	148	bu	138	ile	400
	mı/mi/ mu/mü	122	ne	146	aşağı	135	bu	385
	de/da	92	o	126	ile	130	aşağı	344
	için	90	yap-	124	git-	120	o	341
	bu	88	ile	120	ev	118	de/da	296
	metin	87	saat	102	yap-	110	yap-	286
	iste-	86	Ev	97	arkadaş	107	git-	285
	saat	77	git-	93	sen	107	saat	280
	göre	73	nere	88	ad	104	ev	279
	git-	72	bura	83	saat	101	iste-	233
	hangi	71	siz	81	gün	89	nere	227
	al-	68	iyi	80	siz	85	gün	220

Üç farklı A1 yabancılar için Türkçe ders kitabında en sık kullanılan 20 sözcük incelendiğinde “aşağı, ben, bir, bu, çok, de/da, ev, git-, ile, mı/mi/mu/mü, ne, o, saat, siz, var, ve, yap-” sözcüklerinin iki ya da üç ders kitabında ortak olduğu görülmektedir. Bir ders kitabında en sık kullanılan 20 sözcük arasında yer alan “ad, al-, arkadaş, bura, göre, gün, hangi, i-, için, iste-, iyi, metin, nere, sen” sözcükleri de A1 seviyesinde yabancı dil olarak Türkçe öğretiminde en sık kullanılan sözcükleri yansıtmaktadır.

A1 seviyesi Gazi, Yeni Hitit ve İstanbul Türkçe ders kitaplarındaki temel sözcüklerin birleştirilmesiyle elde edilen sıklık listesinde en sık kullanılan 20 sözcük “bir, ben,

ve, var, i-, çok, mı/mi/mu/mü, ne, ile, bu, aşağı, o, de/da, yap-, git-, saat, ev, iste-, nere, gün" sözcükleridir.

Bu sözcükler, Göz'ün (2003) sözcük listesinde yer alan sözcüklerle birlikte değerlendirilebilir. Göz'ün (2003) sıklık listesinde "soru eki" ve "de/da" bağlacı yer almaktadır. "i-" yardımcı fiili ise "idi, imiş, ise, iken" şeklinde yer almaktadır. Bu sözcükler dışında Göz'ün (2003) sıklık listesindeki ve A1 seviyesi yabancılar için Türkçe ders kitaplarındaki en sık kullanılan 20 sözcükten "bir, ben, ve, var, çok, ne, ile, bu, o, yap-" sözcükleri ortaktır. Gazi, Yeni Hitit ve İstanbul yabancılar için Türkçe ders kitaplarında yer alan "aşağı, git-, saat, ev, iste-, nere, gün" gibi sözcüklerin ise A1 seviyesinde Türkçenin yabancı dil olarak öğretiminde daha sık kullanıldığı söylenebilir.

Üç farklı A2 seviyesi yabancılar için Türkçe ders kitabında en sık kullanılan 20 sözcük şunlardır:

Tablo 8: A2 Seviyesi Yabancılar İçin Türkçe Ders Kitaplarında En Sık Kullanılan 20 Sözcük

Sıra	Gazi		Yeni Hitit		İstanbul		Gazi, Yeni Hitit, İstanbul	
	Sözcük	Sıklık	Sözcük	Sıklık	Sözcük	Sıklık	Sözcük	Sıklık
	i-	350	i-	638	i-	318	i-	1306
	bir	310	bir	536	ve	315	bir	1151
	ve	308	ve	349	bir	305	ve	972
	ile	241	ile	318	çok	237	ile	792
	aşağı	219	bu	305	mı/mi/ mu/mü	235	çok	717
	çok	179	çok	301	ile	233	bu	641
	bu	176	için	245	ben	168	mı/mi/ mu/mü	547
	için	160	de/da	236	git-	162	ben	538
	ben	140	ben	230	bu	160	için	494
	de/da	125	mı/mi/ mu/mü	195	aşağı	156	de/da	465
	mı/mi/ mu/mü	117	ol-	166	yap-	156	ol-	392
	ne	112	o	149	ne	149	aşağı	380
	hangi	106	ama	146	ol-	138	git-	377
	git-	103	yap-	129	gel-	118	yap-	359
	metin	99	sen	125	o	105	ne	354
	gün	97	daha	120	de/da	104	o	309

◆ Gökçen Göçen / Alpaslan Okur

sonra	96	iş	118	var	104	var	293
Göre	93	iyi	118	siz	96	sonra	285
iste-	91	ev	113	için	89	sen	267
ol-	88	git-	112	sonra	78	gel-	264

Üç farklı A2 yabancılar için Türkçe ders kitabında en sık kullanılan 20 sözcük incelendiğinde “aşağı, ben, bir, bu, çok, de/da, git-, i-, için, ile, mı/mi/mu/mü, ne, o, ol-, sonra, ve, yap-” sözcüklerinin iki ya da üç ders kitabında ortak olduğu görülmektedir. Bir ders kitabında en sık kullanılan 20 sözcük arasında yer alan “daha, ev, gel-, göre, gün, hangi, iste-, iş, iyi, metin, sen, siz, var” sözcükleri de A2 seviyesinde en sık kullanılan sözcükleri göstermektedir.

A2 Gazi, Yeni Hitit ve İstanbul Türkçe ders kitaplarındaki temel sözcüklerin birleştirilmesiyle elde edilen temel sözcük listesinde en sık kullanılan 20 sözcük “i-, bir, ve, ile, çok, bu, mı/mi/mu/mü, ben, için, de/da, ol-, aşağı, git-, yap-, ne, o, var, sonra, sen, gel-” sözcükleridir.

Bu sözcükler, Göz’ün (2003) sözcük listesinde yer alan sözcüklerle birlikte değerlendirilebilir. Göz’ün (2003) sıklık listesindeki ve A2 seviyesi yabancılar için Türkçe ders kitaplarındaki en sık kullanılan 20 sözcükten “bir, ve, ile, çok, bu, ben, için, ol-, yap-, ne, o, var, gel-” sözcükleri ortaktır. Gazi, Yeni Hitit ve İstanbul yabancılar için Türkçe ders kitaplarında yer alan “aşağı, git-, sonra, sen” gibi sözcüklerin ise A2 seviyesinde Türkçenin yabancı dil olarak öğretiminde daha sık kullanıldığı söylenebilir.

Üç farklı B1 seviyesi yabancılar için Türkçe ders kitabında en sık kullanılan 20 sözcük şunlardır:

Tablo 9: B1 Seviyesi Yabancılar İçin Türkçe Ders Kitaplarında En Sık Kullanılan 20 Sözcük

Sıra	Gazi		Yeni Hitit		İstanbul		Gazi, Yeni Hitit, İstanbul	
	Sözcük	Sıklık	Sözcük	Sıklık	Sözcük	Sıklık	Sözcük	Sıklık
	i-	741	i-	1839	i-	657	i-	3237
	bir	513	bir	1247	bir	491	bir	2251
	ve	351	ve	887	ve	391	ve	1629
	bu	276	ile	789	ile	296	ile	1353
	ile	268	ol-	767	bu	269	bu	1289
	ol-	257	bu	744	çok	265	ol-	1199
	aşağı	229	de/da	699	için	194	de/da	1046
	için	208	çok	483	ev	191	çok	885
	de/da	178	için	449	ol-	175	için	851

ne	170	ben	438	de/da	169	ben	732
kitap	154	o	339	ben	166	o	581
metin	147	insan	336	o	159	insan	532
çok	137	daha	286	aşağı	156	ev	497
ben	128	var	263	iş	155	mı/mi/ mu/mü	486
göre	127	kendi	262	mı/mi/ mu/mü	150	gel-	468
hangi	107	gel-	261	yap-	138	var	466
siz	103	mı/mi/ mu/mü	244	gel-	116	ne	459
var	96	ev	238	git-	115	daha	444
insan	92	film	233	arkadaş	112	iş	433
mı/mi/ mu/mü	92	iş	230	var	107	yap-	431

Üç farklı B1 yabancılar için Türkçe ders kitabında en sık kullanılan 20 sözcük incelendiğinde “aşağı, ben, bir, bu, çok, de/da, ev, gel-, i-, için, ile, insan, iş, mı/mi/mu/mü, o, ol-, var, ve” sözcüklerinin iki ya da üç ders kitabında ortak olduğu görülmektedir. Bir ders kitabında en sık kullanılan 20 sözcük arasında yer alan “arkadaş, daha, film, git-, göre, hangi, kendi, kitap, metin, ne, siz, yap-” sözcükleri de B1 seviyesinde yabancı dil olarak Türkçe öğretiminde en sık kullanılan sözcükleri yansıtmaktadır.

B1 seviyesi Gazi, Yeni Hitit ve İstanbul Türkçe ders kitaplarındaki temel sözcüklerin birleştirilmesiyle elde edilen sıklık listesinde en sık kullanılan 20 sözcük “i-, bir, ve, ile, bu, ol-, de/da, çok, için, ben, o, insan, ev, mı/mi/mu/mü, gel-, var, ne, daha, iş, yap-” sözcükleridir.

Bu sözcükler, Göz’ün (2003) sözcük listesinde yer alan sözcüklerle birlikte değerlendirilebilir. Göz’ün (2003) sıklık listesindeki ve B1 seviyesi yabancılar için Türkçe ders kitaplarındaki en sık kullanılan 20 sözcükten “bir, ve, ile, bu, ol-, çok, için, ben, o, gel-, var, ne, daha, yap-” sözcükleri ortaktır. Gazi, Yeni Hitit ve İstanbul yabancılar için Türkçe ders kitaplarında yer alan “insan, ev, iş ” gibi sözcüklerin ise B1 seviyesinde Türkçenin yabancı dil olarak öğretiminde daha sık kullanıldığı söylenebilir.

Üç farklı B2 seviyesi yabancılar için Türkçe ders kitabında en sık kullanılan 20 sözcük şunlardır:

Tablo 10: B2 Seviyesi Yabancılar İçin Türkçe Ders Kitaplarında En Sık Kullanılan 20 Sözcük

Gazi		Yeni Hitit		İstanbul		Gazi, Yeni Hitit, İstanbul		
Sıra	Sözcük	Sıklık	Sözcük	Sıklık	Sözcük	Sıklık	Sözcük	Sıklık
	i-	1106	i-	1253	i-	812	i-	3171
	bir	732	bir	891	bir	511	bir	2134
	ve	602	ol-	668	ve	410	ve	1503
	ile	457	ile	549	bu	347	ol-	1341
	ol-	398	bu	502	ile	298	ile	1304
	bu	395	ve	491	ol-	275	bu	1244
	de/da	251	de/da	433	çok	246	de/da	929
	aşağı	223	ben	231	de/da	245	çok	618
	için	196	çok	230	insan	203	için	615
	ne	178	için	228	için	191	insan	562
	insan	163	o	222	mı/mi/ mu/mü	178	ben	496
	metin	157	gibi	210	ben	174	mı/mi/ mu/mü	485
	çok	142	mı/mi/ mu/mü	207	aşağı	148	o	445
	sanat	138	daha	196	gel-	142	ne	441
	hangi	135	insan	196	o	137	daha	394
	al-	116	gel-	175	ne	132	gel-	389
	göre	116	dil(lisan)	173	git-	123	aşağı	383
	konu	111	kadar	168	var	115	gibi	380
	var	110	kendi	167	siz	107	var	375
	daha	102	ver-	163	daha	96	kendi	327

Üç farklı B2 yabancılar için Türkçe ders kitabında en sık kullanılan 20 sözcük incelendiğinde “aşağı, ben, bir, bu, çok, daha, de/da, gel-, i-, için, ile, insan, mı/mi/mu/mü, ne, o, ol-, var, ve” sözcüklerinin iki ya da üç ders kitabında ortak olduğu görülmektedir. Bir ders kitabında en sık kullanılan 20 sözcük arasında yer alan “al-, dil(lisan), gibi, git-, göre, hangi, kadar, kendi, konu, metin, mı/mi/mu/mü, sanat, siz, ver-” sözcükleri de B2 seviyesinde yabancı dil olarak Türkçe öğretiminde en sık kullanılan sözcükleri yansıtmaktadır.

B2 seviyesi Gazi, Yeni Yeni Hitit ve İstanbul yabancılar için Türkçe ders kitaplarındaki temel sözcüklerin birleştirilmesiyle elde edilen sıklık listesinde en sık kullanılan

20 sözcük “i-, bir, ve, ol-, ile, bu, de/da, çok, için, insan, ben, mı/mi/mu/mü, o, ne, daha, gel-, aşağı, gibi, var, kendi” sözcükleridir.

Bu sözcükler, Göz’ün (2003) sözcük listesinde yer alan sözcüklerle birlikte değerlendirilebilir. Göz’ün (2003) sıklık listesindeki ve B2 seviyesi yabancılar için Türkçe ders kitaplarındaki en sık kullanılan 20 sözcükten “bir, ve, ol-, ile, bu, çok, için, ben, o, ne, daha, gel-, gibi, var, kendi” sözcükleri ortaktır. Gazi, Yeni Hitit ve İstanbul yabancılar için Türkçe ders kitaplarında yer alan “insan, aşağı” gibi sözcüklerin ise B2 seviyesinde Türkçenin yabancı dil olarak öğretiminde daha sık kullanıldığı söylenebilir.

Üç farklı C1 seviyesi yabancılar için Türkçe ders kitabında en sık kullanılan 20 sözcük şunlardır:

Tablo 11: C1 Seviyesi Yabancılar İçin Türkçe Ders Kitaplarında En Sık Kullanılan 20 Sözcük

Gazi		Yeni Hitit		İstanbul		Gazi, Yeni Hitit, İstanbul		
Sıra	Sözcük	Sıklık	Sözcük	Sıklık	Sözcük	Sıklık	Sözcük	Sıklık
	i-	1467	i-	1042	i-	1777	i-	4286
	bir	860	bir	896	bir	867	bir	2623
	ve	772	ol-	666	ve	653	ve	2021
	ile	537	ve	596	ol-	504	ol-	1620
	bu	490	ile	565	ile	503	ile	1605
	ol-	450	bu	490	bu	475	bu	1455
	de/da	298	de/da	424	de/da	340	de/da	1062
	insan	256	insan	280	o	315	için	700
	için	245	müzik	264	için	230	insan	664
	aşağı	197	için	225	ben	228	o	626
	metin	191	daha	204	gel-	220	çok	544
	göre	174	çok	200	mı/mi/ mu/mü	206	daha	482
	dünya	170	mı/mi/ mu/mü	172	çok	198	mı/mi/ mu/mü	470
	o	167	televizyon	168	zaman	187	gel-	464
	ne	161	var	165	yıl	182	ben	456
	çok	146	ben	160	ne	179	ne	442
	zaman	134	kendi	159	daha	154	kendi	415
	gel-	131	ver-	154	yap-	152	ver-	400
	kendi	127	o	144	al-	147	zaman	399
	daha	124	ama	136	gibi	147	gibi	397

Üç farklı C1 yabancılar için Türkçe ders kitabında en sık kullanılan 20 sözcük incelendiğinde “ben, bir, bu, çok, daha, de/da, gel-, i-, için, ile, insan, kendi, metin, mı/mi/mu/mü, ne, o, ol-, ve, zaman” sözcüklerinin iki ya da üç ders kitabında ortak olduğu görülmektedir. Bir ders kitabında en sık kullanılan 20 sözcük arasında yer alan “al-, ama, aşağı, dünya, gibi, göre, müzik, ol-, televizyon, var, ver-, yap-, yıl” sözcükleri de C1 seviyesinde yabancı dil olarak Türkçe öğretiminde en sık kullanılan sözcükleri yanı sıra bulunmaktadır. Bu sözcükler aynı zamanda ders kitaplarındaki tema ve konular hakkında da bilgi vermektedir.

C1 seviyesi Gazi, Yeni Hitit ve İstanbul Türkçe ders kitaplarındaki temel sözcüklerin birleştirilmesiyle elde edilen sıklık listesinde en sık kullanılan 20 sözcük “i-, bir, ve, ol-, ile, bu, de/da, için, insan, o, çok, daha, mı/mi/mu/mü, gel-, ben, ne, kendi, ver-, zaman, gibi” sözcükleridir.

Bu sözcükler, Göz’ün (2003) sözcük listesinde yer alan sözcüklerle birlikte değerlendirilebilir. Göz’ün (2003) sıklık listesindeki ve C1 seviyesi yabancılar için Türkçe ders kitaplarındaki en sık kullanılan 20 sözcükten “bir, ve, ol-, ile, bu, de/da, için, o, çok, daha, gel-, ben, ne, kendi, ver-, gibi” sözcükleri ortaktır. Gazi, Yeni Hitit ve İstanbul yabancılar için Türkçe ders kitaplarında yer alan “insan, zaman” gibi sözcüklerin ise C1 seviyesinde Türkçenin yabancı dil olarak öğretiminde daha sık kullanıldığı söylenebilir.

3.2 Sözcüklerin Kullanım Yaygınlığına Yönelik Bulgular

Bu bölümde A1, A2, B1, B2 ve C1 seviyesi Gazi, Yeni Hitit ve İstanbul yabancılar için Türkçe ders kitaplarında yer alan temel sözcüklerin kullanım yaygınlığı incelenmiştir.

A1 seviyesi Gazi, Yeni Hitit ve İstanbul Türkçe ders kitaplarının birleştirilmesi ile elde edilen 2995 temel sözcükten 3, 2 ve 1 yaygınlığa sahip sözcük sayısı şöyle gösterilebilir:

Tablo 12: A1 Gazi, Yeni Hitit ve İstanbul Yabancılar İçin Türkçe Ders Kitaplarındaki Temel Sözcüklerin Yaygınlık Sayısı

Yaygınlık	Farklı Sözcük	Yüzde(%)
3	744	25
2	665	22
1	1586	53
Toplam	2995	100

A1 seviyesi Gazi, Yeni Hitit ve İstanbul Türkçe ders kitapları olmak üzere üç ders kitabında da yer alan temel sözcüklerin sayısı 744’tür. Bu sayı toplam farklı sözcük sayısının %25’ni oluşturmaktadır. Bu da A1 seviyesi Gazi, Yeni Hitit ve İstanbul yabancılar için Türkçe ders kitaplarının üçünde de kullanılan temel sözcüklerin %25 oranında örtüştüğünü göstermektedir. Gazi, Yeni Hitit ve İstanbul Türkçe ders kitaplarındaki

A1 seviyesi temel sözcüklerinden iki kitapta yer alan temel sözcük sayısı 665'tir. Bu da toplam farklı sözcüklerin %22'sini oluşturmaktadır. A1 seviyesi Gazi, Yeni Hitit ve İstanbul yabancılar için Türkçe ders kitapları içinde tek bir kitapta kullanılan temel sözcüklerin sayısının ise 1586 olduğu ve bunun da farklı sözcüklerin yarısından fazlasını (%53) oluşturduğu görülmektedir.

Bu bağlamda A1 seviyesi Gazi, Yeni Hitit ve İstanbul Türkçe ders kitaplarında kullanılan temel sözcüklerin büyük oranda birbirinden farklı olduğu söylenebilir.

A2 seviyesi Gazi, Yeni Hitit ve İstanbul Türkçe ders kitaplarının birleştirilmesiyle elde edilen 4357 temel sözcükten 3, 2 ve 1 yaygınlığa sahip sözcük sayısı şöyle gösterilebilir:

Tablo 13: A2 Gazi, Yeni Hitit ve İstanbul Yabancılar İçin Türkçe Ders Kitaplarındaki Temel Sözcüklerin Yaygınlık Sayısı

Yaygınlık	Farklı Sözcük	Yüzde(%)
3	951	22
2	935	21
1	2471	57
Toplam	4357	100

A2 seviyesi Gazi, Yeni Hitit ve İstanbul Türkçe ders kitaplarındaki temel sözcüklerden 3, 2 ve 1 yaygınlığa sahip sözcük sayısına bakıldığında üç ders kitabında kullanılan sözcük sayısının 951 olduğu ve bunun farklı sözcüklerin %22'sini oluşturduğu görülmektedir. Bu da A2 seviyesi Gazi, Yeni Hitit ve İstanbul Türkçe ders kitaplarının her birinde %22 oranında ortak sözcük kullanıldığını göstermektedir. A2 seviyesinde iki ders kitabında yer alan sözcük sayısı 935'tir ve bu sayı toplam farklı sözcüklerin %21'ni oluşturmaktadır. Yalnızca tek bir A2 seviyesi ders kitabında yer alan sözcüklerin sayısı ise 2471'dir. Bu sayı toplam farklı sözcük sayısının %57'sini oluşturmaktadır.

Bu bağlamda A2 seviyesi Gazi, Yeni Hitit ve İstanbul Türkçe ders kitaplarında yer alan temel sözcüklerin yarısından fazlasının tek bir ders kitabında yer aldığı görülmektedir.

B1 seviyesi Gazi, Yeni Hitit ve İstanbul Türkçe ders kitaplarının birleştirilmesiyle elde edilen 7241 temel sözcükten 3, 2 ve 1 yaygınlığa sahip sözcük sayısı şöyle gösterilebilir:

Tablo 14: B1 Gazi, Yeni Hitit ve İstanbul Yabancılar İçin Türkçe Ders Kitaplarındaki Temel Sözcüklerin Yaygınlık Sayısı

Yaygınlık	Farklı Sözcük	Yüzde(%)
3	1444	20
2	1608	22
1	4189	58
Toplam	7241	100

◆ Gökçen Göçen / Alpaslan Okur

B1 seviyesi Gazi, Yeni Hitit ve İstanbul Türkçe ders kitaplarındaki temel sözcüklerden 3, 2 ve 1 yaygınlığa sahip sözcükler incelendiğinde 3 yaygınlığı olan sözcük sayısının 1444; 2 yaygınlığa sahip sözcük sayısının 1608 olduğu görülmektedir. Buna göre B1 seviyesi Gazi, Yeni Hitit ve İstanbul Türkçe ders kitaplarındaki temel sözcüklerin %20 oranında üç ders kitabında yer aldığı, %22 oranında da iki ders kitabında yer aldığı söylenebilir. 1 yaygınlığa sahip, başka bir deyişle yalnızca bir ders kitabında yer alan sözcük sayısı ise 4189'dur. Bu toplam farklı sözcüklerin %58'ini oluşturmaktadır.

Bu bağlamda B1 seviyesi Gazi, Yeni Hitit ve İstanbul yabancılar için Türkçe ders kitaplarında yer alan temel sözcüklerin %58 oranında farklı sözcüklerden oluştuğu söylenebilir.

B2 seviyesi Gazi, Yeni Hitit ve İstanbul Türkçe ders kitaplarının birleştirilmesiyle elde edilen 7341 temel sözcükten 3, 2 ve 1 yaygınlığa sahip sözcük sayısı şöyle gösterilebilir:

Tablo 15: B2 Gazi, Yeni Hitit ve İstanbul Yabancılar İçin Türkçe Ders Kitaplarındaki Temel Sözcüklerin Yaygınlık Sayısı

Yaygınlık	Farklı Sözcük	Yüzde(%)
3	1513	21
2	1599	22
1	4229	57
Toplam	7341	100

B2 seviyesi Gazi, Yeni Hitit ve İstanbul Türkçe ders kitaplarındaki temel sözcüklerden 3, 2 ve 1 yaygınlığa sahip sözcük sayısı incelendiğinde üç ders kitabında da kullanılan farklı sözcük sayısının 1513 olduğu ve bunun toplam farklı sözcük sayısının %21'ni oluşturduğu görülmektedir. Bu durumda B2 seviyesinde üç ders kitabında da kullanılan sözcük oranının %21 olduğu söylenebilir. 2 yaygınlığa sahip sözcük sayısı 1599 ilken 1 yaygınlığa sahip sözcük sayısı 4229'dur. Buna göre B2 seviyesi Gazi, Yeni Hitit ve İstanbul Türkçe ders kitaplarından ikisinde yer alan farklı sözcük oranı %22 iken tek bir ders kitabında yer alan sözcük oranı %57'dir.

Bu bağlamda B2 seviyesi Gazi, Yeni Hitit ve İstanbul yabancılar için Türkçe ders kitaplarında yer alan temel sözcüklerin yarısından fazlasının farklı sözcüklerden oluştuğu söylenebilir.

C1 seviyesi Gazi, Yeni Hitit ve İstanbul Türkçe ders kitaplarının birleştirilmesiyle elde edilen 8418 temel sözcükten 3, 2 ve 1 yaygınlığa sahip sözcük sayısı şöyle gösterilebilir:

Tablo 16: C1 Gazi, Yeni Hitit ve İstanbul Yabancılar İçin Türkçe Ders Kitaplarındaki Temel Sözcüklerin Yaygınlık Sayısı

Yaygınlık	Farklı Sözcük	Yüzde(%)
3	1809	21
2	1841	22
1	4768	57
Toplam	8418	100

C1 seviyesi Gazi, Yeni Hitit ve İstanbul Türkçe ders kitaplarındaki temel sözcüklerden 3, 2 ve 1 yaygınlığa sahip sözcük sayısı incelendiğinde üç ders kitabında da yer alan sözcük sayısının 1809 olduğu ve bu sayının toplam farklı sözcüklerin %21'ini oluşturduğu görülmektedir. Buna göre C1 seviyesinde Gazi, Yeni Hitit ve İstanbul Türkçe ders kitaplarının üçünde de yer alan farklı sözcük oranının %21 olduğu söylenebilir. Yaygınlığı 2 olan sözcük sayısı 1841'dir ve bu sayı da toplam farklı sözcüklerin %22'sini oluşturmaktadır. Yaygınlığı 1 olan farklı sözcük sayısı ise 4768 ve bu sayı da toplam farklı sözcüklerin %57'sini oluşturmaktadır.

Bu bağlamda C1 seviyesi Gazi, Yeni Hitit ve İstanbul Türkçe ders kitaplarının her birinde yer alan temel sözcüklerin yarısından fazlasının tek bir ders kitabında kullanıldığı söylenebilir.

Bunların ardından Gazi, Yeni Hitit ve İstanbul Türkçe öğretim setlerinde yer alan tüm temel sözcüklerin üç farklı dil öğretim seti arasındaki yaygınlığı da incelenebilir.

Üç farklı Türkçe öğretim setinin A1-C1 seviyeleri ders kitaplarında yer alan tüm temel sözcüklerin dil öğretim setleri bağlamında yaygınlığı şöyle gösterilebilir:

Tablo 17: A1, A2, B1, B2, C1 Seviyelerinde Gazi, Yeni Hitit ve İstanbul Yabancılar İçin Türkçe Ders Kitaplarıyla Öğretilen Tüm Sözcüklerin Türkçe Öğretim Setleri Bağlamında Yaygınlık Sayısı

Yaygınlık	Farklı Sözcük	Yüzde(%)
3	4057	30
2	2925	21
1	6809	49
Toplam	13791	100

Gazi, Yeni Hitit, İstanbul olmak üzere üç farklı dil öğretim setinin A1-C1 seviyesi boyunca öğrettikleri sözcüklerin %30 oranında üç dil öğretim setinde ortak olduğu, %21 oranında iki dil öğretim setinde ortak olduğu ve %49 oranında yalnızca bir dil öğretim setinde kullanıldığı görülmektedir. Bu da A1-C1 seviyesi boyunca farklı kitaplarla Türkçe öğrenen öğrencilerin, Türkçe öğretimlerinin sonunda %49 oranında farklı sözcüklerle karşılaştıklarını göstermektedir.

Türkiye’de üç farklı Türkçe öğretim setini kullanarak Türkçe öğrenen öğrenci gruplarının öğretimin sonunda karşılaştıkları temel sözcüklerin %30 oranında bütün öğrenci gruplarında ortak olması yabancı dil olarak Türkçe alanında sözcük öğretimi konusunda bir birliğin olmadığına işaret etmektedir.

4. Tartışma, Sonuç ve Öneriler

Yabancılar için hazırlanan Türkçe ders kitaplarının sayısı gün geçtikçe artmaktadır. Ders kitapları, Diller İçin Avrupa Ortak Öneriler Çerçevesi’ne uygun olarak hazırlanmaktadır ve ders kitaplarının Türkçeyi yabancı dil olarak öğrenenlerin iletişim ihtiyaçlarını en iyi bir biçimde karşılamayı amaçladığına şüphe yoktur.

Ancak yabancılar için Türkçe ders kitaplarının hazırlanması sürecinde, kitaplar da yer alacak sözcük ve sözcük gruplarının seçimi bir ölçüte dayandırılmamaktadır. Çünkü Türkçenin yabancı dil olarak öğretimi alanında söz varlığının kullanımı ve öğretimi üzerine “en sık ve yaygın sözcüklerin öğretilmesi” anlayışı dışında henüz başka bir ölçütten söz edilememektedir. Bu da ders kitapları arasında söz varlığının seçiminde ve kullanımında farklılıklara neden olmaktadır.

Bu farklılığı ortaya koymak, ders kitaplarında ve öğretimde kullanılacak sözcükler konusunda yol göstermek isteyen araştırmacılar, haklı bir çabayla yabancılar için Türkçe ders kitaplarında yer alan sözcüklerin sayısını ve kullanım sıklığını/yaygınlığını ortaya koymak istemektedirler. Yabancılar için Türkçe ders kitaplarında yalnızca okuma metinlerindeki sözcükleri ortaya koyan çalışmalarda, ders kitaplarıyla derslerde öğrencilere öğretilen çok sayıda sözcüğün hesaba katılmadığı görülmektedir. Bu, yabancılar için Türkçe ders kitaplarındaki sözcüklerin incelemesinin ders kitaplarındaki okuma metinleriyle sınırlandırılmaması gerektiğini gösterir niteliktedir.

Yabancılar için Türkçe ders kitaplarında ve Türkçenin yabancı dil olarak öğretiminde kullanılacak sözcükler konusunda incelemelerde bulunan araştırmacılar, elde ettikleri verileri “Yazılı Türkçenin Kelime Sıklığı Sözlüğü”nde (Göz, 2013) en sık kullanılan sözcüklerle karşılaştırmaktadırlar.

A1, A2, B1, B2, C1 seviyelerinde Gazi, Yeni Hitit ve İstanbul yabancılar için Türkçe ders kitaplarında kullanılan en sık 20 sözcük incelendiğinde “bir, ve, var, ben, ile, ne, çok, için, bu, al-” gibi sözcüklerin “Yazılı Türkçenin Kelime Sıklığı Sözlüğü”nde (Göz, 2003) en sık kullanılan sözcükler ile aynı olduğu görülmektedir. Bu sözcüklerin benzer olması Stahl ve Nagy’nin (2005’ten aktaran Yıldız ve diğerleri, 2008: 321), yapışkan sözcükler (glue words) olarak adlandırılan edat, sıfat, zarf, zamir görevindeki sözcüklerin mecburiyetten sıkça kullanıldığını belirtmesiyle açıklanabilir. Yıldız ve diğerleri’ne (2008: 321) göre ise metinlerde sık kullanılan sözcüklerin bilgi içeriği olmayan birimler olduğu görülmektedir ve bu durum da dil bilimi bakımından beklenen bir durumdur.

Fakat bu sözcükler dışında ilk 20 sözcük içinde yer alan sözcüklerin Göz’ün (2003) sözcük listesinde daha alt sıralarda yer aldığı fark edilmektedir. Örneğin yabancılar

için Türkçe ders kitaplarında en sık 20 sözcük arasında kullanılan “saat, ev, insan” sözcüklerinin kullanımı Göz’ün (2003) listesinde incelendiğinde sözcüklerin en sık kullanılan 25-156 sözcük arasında yer aldığı görülmektedir. Yabancı dil olarak Türkçe öğretimi söz konusu olduğunda ilk 10 sözcüğün dışında daha kapsamlı karşılaştırmalara ihtiyaç duyulmaktadır. Ve bu karşılaştırmalar arasında da en sık kullanılan sözcüklerin sıralamasının farklı olabileceği ihtimali düşünülmelidir. Çünkü burada sözcüklere ihtiyaç duyan hedef kitle farklıdır.

Yabancı dil olarak Türkçe öğretiminde Göz’ün (2003) listesine bağlı kalmanın araştırmacıları yanıtılabileceği bir başka konu da Göz’ün (2003) listesinde konuşma diline yönelik ifadelerin daha az yer alması ya da sık olarak yer almamasıdır. Örneğin “merhaba” sözcüğü, A1 seviyesi Gazi, Yeni Hitit ve İstanbul yabancılar için Türkçe ders kitaplarında en sık kullanılan 80 sözcüğün içindedir. Ancak bu sözcük Göz’ün (2003) sözcük listesinde en sık kullanılan 2000 sözcüğün içinde yer almamaktadır. Bu anlamda konuşma dili ifadelerini de öğretmeyi hedefleyen yabancı dil olarak Türkçe öğretimi ders kitapları ile yazılı Türkçenin en sık kullanılan sözcüklerini karşılaştırmanın ve bu verilerden hareketle değerlendirme yapmanın araştırmacıları yanıtılabileceği görülmektedir.

Nation (2006), British National Corpus’un geniş kapsamlı olması, İngiliz İngilizcesi olması, resmî olması, yetişkin İngilizcesi olması gibi sebeplerin listedeki sözcük dağılımlarını etkilediğini, bu nedenle de sözcük dağılımını ölçmek için hazırlanan testlerle bu listedeki 1000’lik sözcük bölümlerinden yararlanmanın sorunlar yaratabileceğini belirtmektedir.

Bu anlamda Türkçenin yabancı dil olarak öğretimi alanında Göz’ün (2003) listesiyle yapılabilecek karşılaştırmalarda dikkat edilmesi gereken nokta, sözcükler arasındaki sıralama farkının sebebinin ders kitaplarının Türkçeyi yabancı dil olarak öğretmeyi hedeflemiş olduğu ve öğrencilerin de Türkçeyi yabancı dil olarak öğreniyor olduğudur. Bu karşılaştırmalarda sözcüklerin sırasının farklı olmasının sebebi, Türkçenin yabancı dil olarak öğretilmesi ve öğrenilmesiyle ilgilidir. Çınar ve İnce’nin (2015: 207) çalışmasında yurt dışındaki ikidilli Türk çocukları için hazırlanan Türkçe ve Türk Kültürü ders kitaplarından 4-5. sınıf ders kitabında en sık kullanılan 2000 sözcüğün, Göz’ün (2003) listesinde en sık kullanılan 2000 sözcüğü karşılama oranının %68 olmasının sebebi bunlar olabilir.

Bu durumda Türkçenin yabancı dil olarak öğretiminde sözcükler konusunda yapılması gereken öğretimde kullanılan ders kitaplarında ve bu ders kitaplarıyla Türkçe öğrenen öğrencilerin sözlü ve yazılı anlatımlarında en sık kullanılan sözcüklerin, sözcük gruplarının ortak yöntemlerle ortaya konması; bu incelemelerden elde edilen verilerin ana dili öğretim materyalleriyle değil yabancı dil öğretim materyalleriyle karşılaştırılması sonucunda bir değerlendirmede bulunulması ve bu değerlendirmeye uygun olarak seviyelere yönelik sözcük sıklık listelerinin hazırlanması gerekmektedir.

sayısı ve temel sözcükler yabancı dil olarak Türkçe öğretiminde kullanılan en sık ve yaygın temel sözcüklerin belirlenmesinde önemli bir rol oynayacaktır. Bu analize farklı Türkçe öğretim setlerinin katılmasıyla ders kitaplarında yer alan farklı sözcük sayısının daha da artacağı düşünülmektedir. Ancak incelenen ders kitabı sayısı arttıkça ders kitaplarında kullanılan farklı sözcük sayısı bir ölçüde sınırlanacaktır. Ve bu sınırlılık da yabancı dil olarak Türkçe öğretiminde yer alan temel sözcük sayısını ve temel sözcükleri ifade edecektir. Böylece elde edilen temel sözcük listelerinin Türkçenin yabancı dil olarak öğretiminde, ders kitaplarının hazırlanmasında ya da sözcüklerin seviyelere dağılımında kullanılması, ilgili alanda sözcük öğretimi konusunda bir birlik sağlama, ölçüt oluşturma, sözlük hazırlama gibi konularda araştırmacılara yol gösterebilecektir.

Hazırlanacak olan öğretim programı ve materyallerinin oluşturulmasında, çalışma kapsamında ele alınan üç farklı Türkçe öğretim setinde en sık ve yaygın olarak kullanılan sözcükler göz önünde bulundurulmalıdır. Böylece Türkçenin yabancı dil olarak öğretimine yönelik hazırlanan öğretim materyalleri arasında bir birlik oluşabilecektir.

Kaynakça

- AÇIK, F. (2013). Dil Politikaları Bağlamında Türkçenin Öğretimi. M. Durmuş ve A. Okur (Ed.), *Yabancılar İçin Türkçe Öğretimi El Kitabı* içinde (s. 483-492). Ankara: Grafiker Yayınları.
- AKSAN, D. (1998). *Her Yönüyle Dil-Ana Çizgileriyle Dilbilim*. Ankara: TDK yayınları.
- APAYDIN, N. (2010). 6. Sınıf Türkçe Ders Kitaplarının Söz Varlığı Açısından İncelenmesi. Yayınlanmamış yüksek lisans tezi. Marmara Üniversitesi, Eğitim Bilimleri Enstitüsü.
- ARSLAN KUTLU, H. (2006). *MEB İlköğretim 6, 7 ve 8. Sınıf Türkçe Ders Kitaplarında Yer Alan Metinlerin Söz Varlığı Açısından Değerlendirilmesi*. Yayınlanmamış yüksek lisans tezi. Marmara Üniversitesi, Eğitim Bilimleri Enstitüsü.
- ARSLAN, N. (2014). *Yabancılar İçin Türkçe Öğretimi Ders Kitaplarında Söz Varlığı Unsurlarının İncelenmesi*. Yayınlanmamış yüksek lisans tezi. Karadeniz Teknik Üniversitesi, Eğitim Bilimleri Enstitüsü.
- ARSLAN, N. ve DURUKAN, E. (2014). Yabancılar İçin Türkçe Öğretimi Ders Kitaplarında Söz Varlığı Unsurlarının İncelenmesi. *International Journal of Language Academy*, 2(4), 247-265.
- AŞIK, U. (2007). *Yabancılar İçin Temel Türkçe Sözcük Varlığının Oluşturulması*. Yayınlanmamış yüksek lisans tezi. Dokuz Eylül Üniversitesi, Eğitim Bilimleri Enstitüsü.
- AYDIN, M. (2015). *Yabancı Dil Olarak Türkçe Öğretiminde Kullanılan Ders ve Okuma Kitaplarındaki Kelime Sıklığı ve Seviyelere Göre Sözcük Hazinesi Çalışması*. Yayınlanmamış yüksek lisans tezi. Gazi Üniversitesi, Eğitim Bilimleri Enstitüsü.
- BARIN, E. (2003). Yabancılar İçin Türkçenin Öğretiminde Temel Söz Varlığının Önemi. *TÜBAR*, XIII, 311-317.
- BAŞ, B. (2006). *1985-2005 Yılları Arasında Çocuk Edebiyatı Sahasında Yazılmış Tahkiyeli Metinlerin Söz Varlığı Üzerine Bir Araştırma*. Yayınlanmamış doktora tezi. Gazi Üniversitesi, Eğitim Bilimleri Enstitüsü.

◆ Gökçen Göçen / Alpaslan Okur

- BAŞ, B. (2011). Söz Varlığı ile İlgili Çalışmalarda Kullanılacak Ölçütler. *TÜBAR(XXIX)*, 27-61.
- BOZKURT, B. (2015). *Türkçenin Yabancı Dil Olarak Öğretiminde Orta Seviye (B1-B2 Düzeyi) Hedef Sözcük Belirleme Çalışması*. Yayınlanmamış yüksek lisans tezi. Marmara Üniversitesi, Eğitim Bilimleri Enstitüsü.
- BÜYÜKİKİZ, K. K. ve HASIRCI, S. (2013). Yabancı Dil Olarak Türkçenin Öğretiminde Sözcük Öğretimi Üzerine Bir Değerlendirme. *Mustafa Kemal Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*, 10(21), 145-155.
- ÇAL, A. (2015). *1975-1980 Yıllarındaki Siyasi Gazetelerde Türkçenin Kullanımı*. Yayınlanmamış doktora tezi. Selçuk Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü.
- ÇELİK, S. (2014). *Yabancı Dil Olarak Almanca ve Türkçe Öğretimi A1 ve A2 Seviyesindeki Ders Kitaplarında Kullanılan Söz Varlığının Karşılaştırılması*. Yayınlanmamış yüksek lisans tezi. Marmara Üniversitesi, Eğitim Bilimleri Enstitüsü.
- ÇINAR, İ. ve İNCE, B. (2015). Türkçe ve Türk Kültürü Ders Kitaplarındaki Söz Varlığına Derlem Temelli Bir Bakış. *International Journal of Languages' Education and Teaching*, 198-209.
- ÇİFCİ, M. (1991). *Bir Grup Yükseköğrenim Öğrencisi Üzerinde Kelime Serveti Araştırması*. Yayınlanmamış yüksek lisans tezi. Ankara Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü.
- DEMİR, C. (2006). Türkçe/Edebiyat Eğitimi ve Kişisel Kelime Serveti. *Millî Eğitim*, 1(169), 1-34.
- EROL, H. F. (2014). *Yabancı Dil Olarak Türkçe Öğretiminde Temel Seviyede Kelime Edinimi*. Yayınlanmamış doktora tezi. İstanbul Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü.
- EROL, H. F. (2015). Yabancı Dil Olarak Türkçede Kelime Öğretimi. *International Journal of Languages' Education and Teaching (UDES)*, 1289-1298.
- GÖZ, İ. (2003). *Yazılı Türkçenin Kelime Sıklığı Sözlüğü*. Ankara: TDK Yayınları.
- İPEK EĞİLMEZ, N. (2010). *İlköğretim Türkçe Ders Kitaplarındaki Söz Varlığının İlköğretim Dördüncü Sınıf Öğrencilerinin Yazılı Anlatımlarına Aktarımı*. Yayınlanmamış doktora tezi. Uludağ Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü.
- KARADAĞ, Ö. (2005). *İlköğretim I. Kademe Öğrencilerinin Kelime Hazinesi Üzerine Bir Araştırma*. Yayınlanmamış doktora tezi. Gazi Üniversitesi, Eğitim Bilimleri Enstitüsü.
- KARATAY, H. (2004). *İlköğretim İkinci Kademe Türkçe Ders Kitaplarının Ortak Kelime Kazandırma Yönünden Değerlendirilmesi*. Yayınlanmamış yüksek lisans tezi. Gazi Üniversitesi, Eğitim Bilimleri Enstitüsü.
- KURUDAYIOĞLU, M. (2005). *İlköğretim II. Kademe Öğrencilerinin Kelime Hazinesi Üzerine Bir Araştırma*. Yayınlanmamış doktora tezi. Gazi Üniversitesi, Eğitim Bilimleri Enstitüsü.
- KURUDAYIOĞLU, M. ve KARADAĞ, Ö. (2005). Kelime Hazinesi Çalışmaları Açısından Kelime Kavramı Üzerine Bir Değerlendirme. *Gazi Eğitim Fakültesi Dergisi*, 25(2), 293-307.
- MEMOĞLU SÜLEYMANOĞLU, H. (2006). *Türkçenin Ters Sıklık Sözlüğü*. Ankara: Kurmay Kitap Yayın Dağıtım.
- NATION, I. (2006). How Large A Vocabulary Is Needed For Reading And Listening. *The Canadian Modern Language Review/La Revue Canadienne Des Langues Vivantes*, 63(1), 59-82.

- ÖLKER, G. (2011). *Yazılı Türkçenin Kelime Sıklığı Sözlüğü (1945-1950 Arası)*. Yayınlanmamış doktora tezi. Selçuk Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü.
- ÖZBAY, M. ve MELANLIOĞLU, D. (2013). Türkçe Öğrenen Yabancıların Sözlük Kullanma Becerileri Üzerine Bir Araştırma. *Ana Dili Eğitimi Dergisi*, 1(1), 13-23.
- ÖZDEMİR, C. (2013). Yabancılar Türkçe Öğretiminde Ders Malzemelerinin Önemi ve İşlevsel Ders Malzemelerinin Nitelikleri. *Turkish Studies - International Periodical For The Language, Literature and History of Turkish or Turkic*, 8(1), 2049-2056.
- PİLAV, S. (2008). *Üniversite Birinci Sınıf Öğrencilerinin Söz Varlığı Üzerine Bir Araştırma*. Yayınlanmamış doktora tezi. Gazi Üniversitesi, Eğitim Bilimleri Enstitüsü.
- TEMUR, T. (2006). *İlköğretim 4. ve 5. Sınıf Öğrencilerinin Yazı Dilindeki Kelime Hazinelerinin Bazı Değişkenler Açısından İncelenmesi*. Yayınlanmamış doktora tezi. Gazi Üniversitesi, Eğitim Bilimleri Enstitüsü.
- TUNÇEL, H. (2011). *Yabancılar Türkçe Öğretiminde Sözlü Türkçenin Kelime Sıklığı ve Yaygınlığını Belirleme Çalışması*. Yayınlanmamış yüksek lisans tezi. Çanakkale Onsekiz Mart Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü.
- TURHAN, H. (2010). *8. Sınıf Türkçe Ders Kitaplarındaki Metinlerin Söz Varlığı Açısından İncelenmesi*. Yayınlanmamış yüksek lisans tezi. Marmara Üniversitesi, Eğitim Bilimleri Enstitüsü.
- ULUÇAY, M. (2011). *İlköğretim 6, 7 ve 8. Sınıf Türkçe Ders Kitaplarındaki Söz Varlığının Ortaöğretim Türk Dili ve Edebiyatı Ders Kitaplarındaki Metinlere Altyapı Oluşturma Yeterliliği*. Yayınlanmamış yüksek lisans tezi. Erzincan Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü.
- ULUDAĞ, Ç. (2010). *7. Sınıf Türkçe Ders Kitaplarının Söz Varlığı Açısından İncelenmesi*. Yayınlanmamış yüksek lisans tezi. Marmara Üniversitesi, Eğitim Bilimleri Enstitüsü.
- VARDAR, B. (2002). *Açıklamalı Dilbilim Terimleri Sözlüğü*. İstanbul: Multilingual Yayınları.
- YILDIRIM, E. (2010). *Yabancı Dil Olarak Türkçe Sürecinde Mecazlar*. Yayınlanmamış yüksek lisans tezi. İstanbul Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü.
- YILDIZ, C., OKUR, A., ARI, G. ve YILMAZ, Y. (2008). *Kuramdan Uygulamaya Türkçe Öğretimi*. Ankara: Pegem A Yayınları.